



# ประชาคมอาเซียน (ASEAN Community : AC) กับความร่วมมือด้านการจัดการสิ่งแวดล้อม

ดร.สิรินารี เงินเจริญ\*

Raise our flag high, sky high  
Embrace the pride in our heart  
ASEAN we are bonded as one  
Look 'in out to the world

ชูธงเราให้สูงสุดฟ้า  
โอบเอาความภาคภูมิใจไว้ในใจเรา  
อาเซียนเราผูกพันเป็นหนึ่ง  
มองมุ่งไปยังโลกกว้าง<sup>1</sup>

แม้ว่า ASEAN (Association of Southeast Asian Nations) จะกำเนิดขึ้นมาตั้งแต่วันที่ 8 สิงหาคม พ.ศ. 2510 (Association of Southeast Asian Nation, 2011) หรือเกือบ 60 ปีมาแล้ว แต่แนวความคิดในการยกระดับเพื่อพัฒนาความร่วมมือระหว่างประเทศสมาชิกแบบเป็นหนึ่งเดียวนั้น เพิ่งริเริ่มขึ้นจากการประชุมสุดยอดอาเซียน ครั้งที่ 9 เมื่อเดือนตุลาคม พ.ศ. 2546 ณ เกาะบาหลี สาธารณรัฐอินโดนีเซีย โดยในการประชุมครั้งนั้นได้มีประกาศปฏิญญญาว่าด้วยความร่วมมืออาเซียน II (Declaration of ASEAN concord II) หรือความร่วมมือบาหลี II (Bali concord II) ขึ้น ซึ่งที่ประชุมเห็นชอบให้จัดตั้ง ประชาคมอาเซียน (ASEAN community) ให้แล้วเสร็จภายในปี พ.ศ. 2563 กำหนดการดังกล่าวได้ถูกเปลี่ยนแปลงหลังจากการประชุมสุดยอดผู้นำอาเซียน ครั้งที่ 12 เมื่อเดือนมกราคม พ.ศ. 2550 ที่เมืองเซบู สาธารณรัฐฟิลิปปินส์ ซึ่งที่ประชุมมีมติเห็นชอบให้การจัดตั้งประชาคมอาเซียนแล้วเสร็จเร็วขึ้น เรียกว่า ปฏิญญาเซบูว่าด้วยการเร่งจัดตั้งประชาคมอาเซียนภายในปี ค.ศ. 2015 (Cebu declaration on the acceleration of the establishment of an ASEAN community by 2015) โดยกำหนดให้วันที่ 31 ธันวาคม พ.ศ. 2558 เป็นวันที่จะเป็นประชาคมอาเซียนอย่างเป็นทางการ

<sup>1</sup> เนื้อเพลงและคำแปลเพลง The ASEAN way ที่มา : ศูนย์ข้อมูลต่างประเทศสุโขทัย, 2555  
\*มหาวิทยาลัยบูรพา วิทยาเขตสระแก้ว

ตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา ทุกประเทศสมาชิกอาเซียนต่างเร่งกำหนดข้อตกลงภายใต้กรอบความร่วมมือระหว่างกันอย่าง ต่อเนื่องและเร่งดำเนินการอย่างเต็มกำลัง จนกระทั่งเมื่อวันที่ 20 พฤศจิกายน พ.ศ. 2550 ณ การประชุมสุดยอดอาเซียน ครั้งที่ 13 ซึ่งจัดขึ้นที่สาธารณรัฐสิงคโปร์ ผู้นำอาเซียนก็ได้ลงนามรับรอง *กฎบัตรอาเซียน (ASEAN charter)* ร่วมกัน พร้อมทั้งปรับเปลี่ยนอาเซียนให้เป็นองค์กรระหว่างรัฐบาลที่มีสถานะเป็นนิติบุคคล นับเป็นประวัติศาสตร์แห่งความสำเร็จของกลุ่มประชาคมอาเซียนภายหลังการก่อตั้งอาเซียนครบ 40 ปีพอดี หลังจากการลงนามดังกล่าวประมาณ 1 ปี คือ วันที่ 15 พฤศจิกายน พ.ศ. 2551 ประเทศสมาชิกก็ได้ให้สัตยาบันกฎบัตรอาเซียนครบทุกประเทศ ส่งผลให้กฎบัตรอาเซียนมีความสมบูรณ์และมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 15 ธันวาคม พ.ศ. 2551 เป็นต้นมา

## ประชาคมอาเซียน

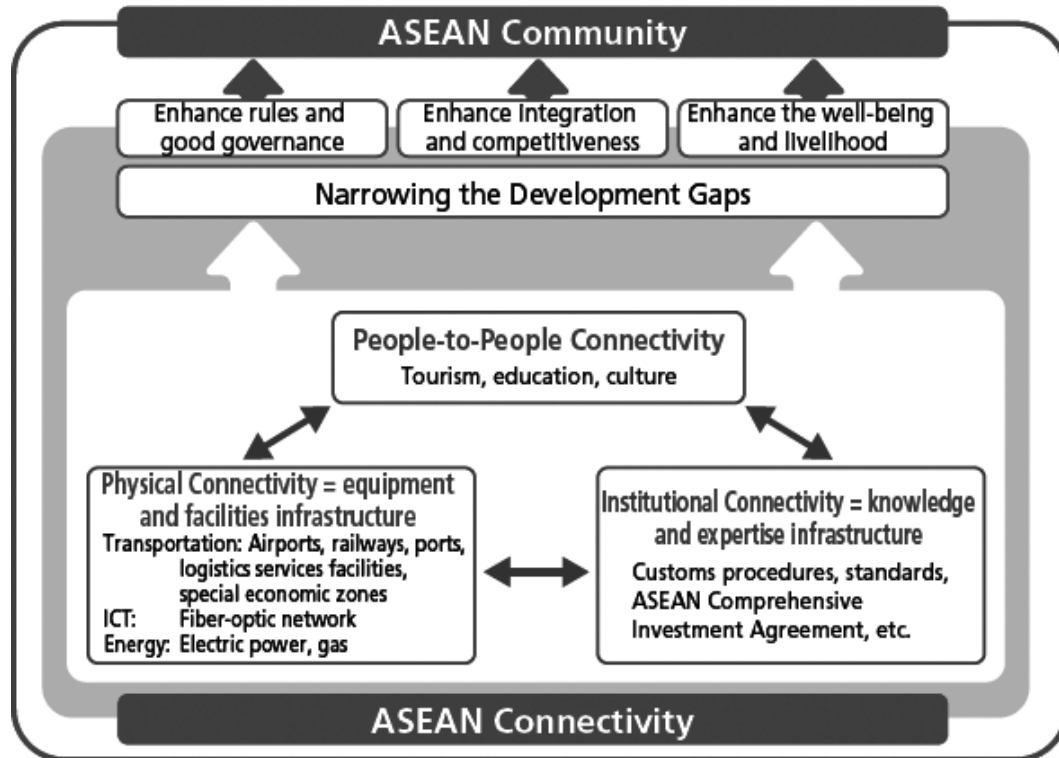
...For peace, our goal from the very start สันติภาพ คือ เป้าหมายแรกเริ่ม  
And prosperity to last ความเจริญ คือ ปลายทางสุดท้าย...

หลังการประกาศจัดตั้งประชาคมอาเซียน ก่อให้เกิดความร่วมมือระหว่างประเทศสมาชิกทั้ง 10 ประเทศ ซึ่งประกอบด้วย สาธารณรัฐอินโดนีเซีย สาธารณรัฐฟิลิปปินส์ สาธารณรัฐสิงคโปร์ สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม สหพันธรัฐมาเลเซีย บรูไนดารุสซาลาม ราชอาณาจักรกัมพูชา และราชอาณาจักรไทย โดยมีความมุ่งหวังเพื่อยกระดับการพัฒนา ประเทศต่าง ๆ ในประชาคมอาเซียนล้วนปรับเปลี่ยนแนวทางการพัฒนาจากเดิม ที่ดำเนินการยื่นหยัดอย่างปัจเจก ซึ่งเป็นที่ยอมรับว่ามีความเสี่ยงต่อการเปลี่ยนแปลง โดยเฉพาะกับประเทศหรือกลุ่มประเทศที่มีอำนาจการต่อรองสูง ซึ่งสภาพดังกล่าวไม่ต่างจาก “ไม้ซีกงัดไม้ซุง” สู่การพัฒนาแบบ “รวมกันเราอยู่ แยกกันเราตาย” โดยการประสานความร่วมมือในลักษณะแบบบ้านพี่เมืองน้อง เสริมสร้างเสถียรภาพความมั่นคงภายใต้พลวัตของสถานการณ์โลกที่มากไปด้วยการแข่งขัน การช่วงชิงโอกาสและผลประโยชน์



ภาพที่ 1 ประเทศสมาชิกอาเซียน  
ที่มา : Ministry of foreign affairs of Japan, 2011

ความเป็นหนึ่งเดียวในการรวมกลุ่มประชาคมอาเซียนนั้น ปรากฏคำขวัญอาเซียนที่ว่า “one vision, one identity, one community” หรือ “หนึ่งวิสัยทัศน์ หนึ่งอัตลักษณ์ หนึ่งประชาคม” ที่สะท้อนความเชื่อมโยงระหว่างกัน ซึ่งประชาคมอาเซียน กำหนดกรอบความเชื่อมโยงหลัก (Master plan on ASEAN connectivity : MPAC) ไว้ 3 ด้าน ดังภาพที่ 2



The Master Plan to enhance connectivity in an effort to build an ASEAN community by 2015. adopted in October 2010 at ASEAN Summit.

ภาพที่ 2 ความเชื่อมโยงระหว่างกันในอาเซียน  
ที่มา : Ministry of foreign affairs of Japan, 2011

ความเชื่อมโยงหลักของประชาคมอาเซียน ประกอบด้วย

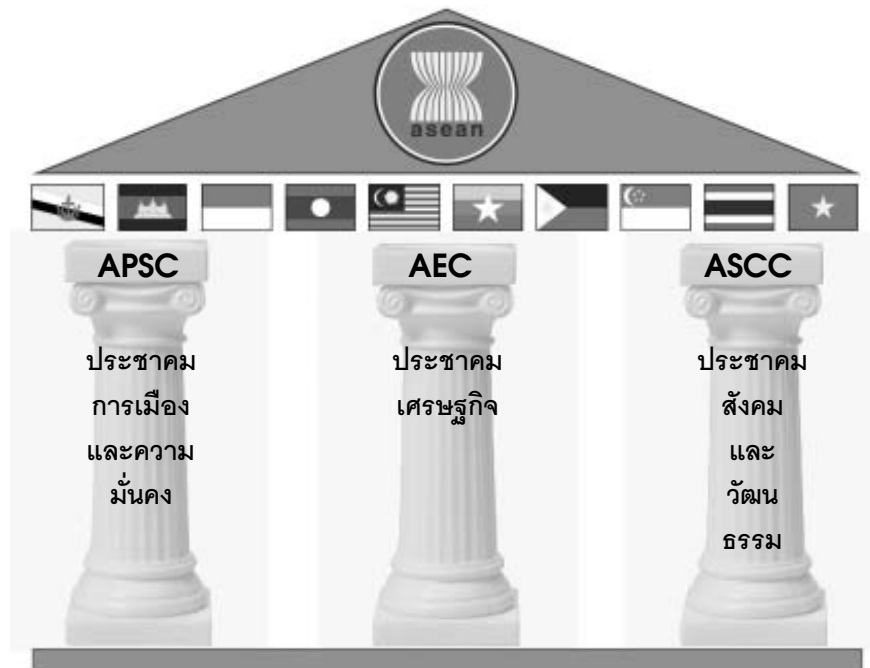
1. ความเชื่อมโยงด้านโครงสร้างพื้นฐาน (Physical connectivity) ได้แก่ การก่อสร้างเส้นทางขนส่งทางบก คือ ถนน เส้นทางรถไฟ เส้นทางขนส่งทางน้ำและทางอากาศ การเชื่อมโยงทางเครือข่ายสารสนเทศ และระบบสายส่งไฟฟ้า รวมถึงโครงการวางท่อก๊าซเพื่อเสริมสร้างความมั่นคงทางพลังงาน
2. ความเชื่อมโยงด้านประชาชน (People to people connectivity) ได้แก่ การส่งเสริมและสนับสนุน การศึกษา การท่องเที่ยว และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางวัฒนธรรมระหว่างกัน
3. ความเชื่อมโยงด้านกฎระเบียบ (Institutional connectivity) ได้แก่ การเปิดเสรีทางการค้า การบริการและการลงทุน ตลอดจนข้อตกลงพหุภาคีระหว่างประเทศ เพื่ออำนวยความสะดวกและแก้ปัญหาต่าง ๆ เช่น ปัญหาแรงงานผิดกฎหมาย ปัญหายาเสพติด และปัญหาสิ่งแวดล้อม

ความเชื่อมโยงข้างต้น เกี่ยวข้องสัมพันธ์และเป็นที่มาของเสาหลักอาเซียนทั้ง 3 ดังภาพที่ 3

เสาหลักที่ 1 ประชาคมการเมืองและความมั่นคงอาเซียน (ASEAN political–security community : APSC) เพื่อความเป็นเอกภาพที่มั่นคง ส่งเสริมการพึ่งพาตนเอง เพิ่มศักยภาพในการแก้ไขข้อพิพาททุกมิติ เสริมสร้างให้ประเทศสมาชิกอาเซียนในภูมิภาคอยู่อย่างสันติสุข

เสาหลักที่ 2 ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN economic community : AEC) เพื่อให้อาเซียนเป็นตลาดและฐานการผลิตเดียวกัน มุ่งให้เกิดการค้า บริการ การพัฒนาทางเศรษฐกิจอย่างเสรี เพื่อลดปัญหาความยากจนและความเหลื่อมล้ำทางสังคมภายในปี ค.ศ. 2020 หรือ พ.ศ. 2563

เสาหลักที่ 3 ประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน (ASEAN socio–cultural community : ASCC) มุ่งการพัฒนาสังคมที่มีประชาชนเป็นศูนย์กลางให้เกิดการพัฒนาทุกด้าน เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน ด้วยการดำเนินการ 6 ด้าน ได้แก่ (1) การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ (2) การคุ้มครองและสวัสดิการสังคม (3) สิทธิและความยุติธรรมทางสังคม (4) ความยั่งยืนด้านสิ่งแวดล้อม (5) การสร้างอัตลักษณ์อาเซียน และ (6) การลดช่องว่างจากการพัฒนา



ภาพที่ 3 เสาหลัก 3 ด้านของประชาคมอาเซียน

### ความร่วมมือด้านสิ่งแวดล้อมของประชาคมอาเซียน

นับถอยหลังอีกไม่นานสู่การเป็นประชาคมอาเซียน การสร้างความเชื่อมโยงที่ครอบคลุมเสาหลักทั้ง 3 ด้าน กำลังถูกผลักดันให้เป็นรูปธรรม แม้เสาหลักด้านประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC) จะเป็นเรื่องที่มีความชัดเจนและเป็นรูปธรรมมากที่สุด เนื่องจากมีรากฐานมาจากความร่วมมือและข้อตกลงทางเศรษฐกิจที่ประเทศสมาชิกได้ดำเนินการร่วมกันมาแล้วระยะหนึ่ง (สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ, 2554) ทว่าการดำเนินการเสาหลักด้านอื่น ๆ ทั้งด้านประชาคมการเมืองและความมั่นคง (ASC) รวมถึงประชาคมสังคมและวัฒนธรรม (ASCC) ก็มีพัฒนาการต่อเนื่องเห็นผลชัดเจนขึ้นเป็นลำดับ โดยเฉพาะประเด็นที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง

ด้วยเหตุที่ 10 ประเทศสมาชิกของประชาคมอาเซียนนั้นเป็นภูมิภาคแถบเส้นศูนย์สูตร ตั้งอยู่บนภาคพื้นเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ มีพื้นที่รวมทั้งหมดราว 4,435,830 ตารางกิโลเมตร (ศูนย์บริการวิชาการแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2555) หรือประมาณ 3% ของพื้นที่โลก ล้อมรอบด้วยทะเลสำคัญ ได้แก่ ทะเลจีนใต้และทะเลอันดามัน ภาคพื้นดินของประชาคมอาเซียนอยู่ติดชายฝั่งทะเลราว 110,000 กิโลเมตร (กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, 2558) จึงมีสภาพภูมิอากาศแบบร้อนชื้นมีอุณหภูมิอยู่ระหว่าง 27–36 องศาเซลเซียส สภาพพื้นที่เป็นแหล่งป่าไม้ที่มีความหลากหลายของประเภทป่า กล่าวคือ มีป่าฝนเขตร้อนขนาดใหญ่เป็นอันดับที่ 2 ของโลก (สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ, 2554) ทั้งยังสมบูรณ์ด้วยพื้นที่ป่าพรุสูงถึง 25 ล้านเฮกเตอร์ หรือเท่ากับ 60% ของพื้นที่ป่าพรุของโลก (ASEAN cooperation on environment, 2015) ซึ่งพื้นที่ของประชาคมอาเซียนเป็นระบบนิเวศน์สำคัญของโลกซึ่งมีระบบนิเวศน์ที่แตกต่างกันถึง 6 ประเภท ได้แก่ ระบบนิเวศน์เขาสูง ระบบนิเวศน์ป่าดิบชื้น ระบบนิเวศน์ป่าฝนเขตร้อน ระบบนิเวศน์ป่าเขาหินปูน ระบบนิเวศน์พื้นที่ชุ่มน้ำ และระบบนิเวศน์น้ำจืด (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2556)

ความหลากหลายของระบบนิเวศน์ดังกล่าวยังสัมพันธ์กับสิ่งมีชีวิตต่าง ๆ อีกด้วย ข้อมูลทางวิชาการระบุว่า พื้นที่ของประชาคมอาเซียนนั้นเป็นที่อยู่อาศัยของสายพันธุ์ต่าง ๆ มากกว่า 40% ของสิ่งมีชีวิตในโลก หากพิจารณาเฉพาะ 3 ประเทศของประชาคมอาเซียน คือ สาธารณรัฐอินโดนีเซีย สาธารณรัฐฟิลิปปินส์ และสหพันธรัฐมาเลเซีย พบว่า เพียง 3 ประเทศก็มีความหลากหลายทางชีวภาพรวมกันสูงประมาณ 80% ของทั้งโลก ดังนั้น อาเซียนจึงเป็นพื้นที่อุดมสมบูรณ์ที่มีความโดดเด่นจนได้รับการยอมรับให้เป็นพื้นที่คุ้มครองมากกว่า 1,000 แห่ง ครอบคลุมพื้นที่ถึง 595,700 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 13% ของพื้นที่ทั้งหมด (สำนักความร่วมมือด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมระหว่างประเทศ, 2558)

อย่างไรก็ตาม ปัจจุบันทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมข้างต้นกำลังเผชิญปัญหาและมีความเสี่ยงต่อความสมดุลของระบบนิเวศน์ดังกล่าว โดยสาเหตุของปัญหามีความสัมพันธ์กับปัจจัยหลายประการ ทั้งปัจจัยจากจำนวนประชากรที่เพิ่มจำนวนขึ้นอย่างมากและรวดเร็ว โดยมีการประมาณการว่า ประชากรในประชาคมอาเซียนจะเพิ่มจำนวนมากขึ้นจนสูงถึง 650 ล้านคน ในปี พ.ศ. 2563 (กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, 2558) ซึ่งการเพิ่มขึ้นของประชากรยังแปรผันตรงกับกิจกรรมของมนุษย์และเร่งอัตราการเจริญเติบโตของภาคการผลิตและบริการ ผ่นวกกับแนวโน้มเคลื่อนย้ายการลงทุนเพื่อการผลิตที่หลั่งไหลสู่หลายประเทศในประชาคมอาเซียน ล้วนแล้วแต่เป็นผลให้ประเทศต่าง ๆ ในประชาคมอาเซียนต้องเผชิญกับปัญหาการลดลงของทรัพยากรธรรมชาติ (Green sector) และปัญหามลพิษสิ่งแวดล้อม (Brown sector) ซึ่งปัญหาสิ่งแวดล้อมหลายปัญหาไม่เพียงส่งผลกระทบต่อภายในประเทศเท่านั้น หากแต่ส่งผลกระทบต่อแบบ “Butterfly effect” คือ เคลื่อนย้าย แพร่กระจาย หรือมีผลสัมพันธ์ต่อระบบสิ่งแวดล้อมโดยรวมของประชาคมอาเซียนด้วย

ประเด็นปัญหาและวิกฤตการณ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเหล่านี้นำมาสู่แผนงานการจัดตั้งประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน (ASCC blueprint) เพื่อความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม (Environmental sustainability) ที่มุ่งสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน รวมทั้งส่งเสริมสิ่งแวดล้อมที่เขียวและสะอาดโดยการปกป้องทรัพยากรทางธรรมชาติเพื่อการพัฒนาด้านเศรษฐกิจและสังคม รวมทั้งการจัดการบริหารอย่างยั่งยืนและการอนุรักษ์ดิน น้ำ แร่ธาตุ พลังงาน ความหลากหลายทางชีวภาพ ป่าไม้ ทรัพยากรชายฝั่งและทรัพยากรทางทะเล รวมทั้งการปรับปรุงคุณภาพน้ำและอากาศสำหรับภูมิภาคอาเซียนจะมีส่วนร่วมในความพยายามของโลก ในการจัดการแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมโลก รวมทั้งการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศและคุ้มครองชั้นโอโซน เช่นเดียวกับการพัฒนาและการปรับใช้เทคโนโลยีด้านสิ่งแวดล้อมสำหรับการพัฒนาและสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืน (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2555)

นอกจากนี้ อาเซียนยังจะให้ความร่วมมือระดับโลกในการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมทั้งเรื่องของการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ และการปกป้องชั้นบรรยากาศ และในขณะเดียวกันก็จะพัฒนาและใช้เทคโนโลยีด้านสิ่งแวดล้อมให้เหมาะสมกับความต้องการและเป็นไปอย่างยั่งยืนอีกด้วย (สำนักความร่วมมือด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมระหว่างประเทศ, 2558) โดยยุทธศาสตร์เพื่อการดำเนินการรวมทั้งเป้าหมายเชิงยุทธศาสตร์ดังกล่าว แสดงได้ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 1 ยุทธศาสตร์และเป้าหมายเพื่อส่งเสริมความยั่งยืนด้านสิ่งแวดล้อมของประชาคมอาเซียน

	ยุทธศาสตร์	เป้าหมายเชิงยุทธศาสตร์
D1.	การจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อมของโลก	แก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมของโลกโดยปราศจากผลกระทบต่อหลักการแข่งขันและการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม โดยอยู่บนพื้นฐานของหลักความเท่าเทียม ยืดหยุ่น มีประสิทธิภาพ และหลักการความรับผิดชอบร่วมกันในระดับที่แตกต่างกัน สะท้อนถึงสภาพการพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศที่ต่างกัน
D2.	การจัดการและการป้องกันปัญหามลพิษทางสิ่งแวดล้อมข้ามแดน D2.1. มลพิษหมอกควันข้ามแดน D2.2. มลพิษจากของเสียที่มีพิษข้ามแดน	<ul style="list-style-type: none"> <li>● ดำเนินมาตรการและส่งเสริมความร่วมมือระดับภูมิภาคและระหว่างประเทศ เพื่อต่อต้านปัญหามลพิษจากสิ่งแวดล้อม ซึ่งรวมถึงปัญหามลพิษหมอกควันข้ามแดน</li> <li>● ส่งเสริมการตระหนักรู้ต่อสาธารณชน</li> <li>● เพิ่มอำนาจการบังคับใช้กฎหมาย และสนับสนุนปฏิบัติการด้านสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืน และดำเนินการตามความตกลงอาเซียนว่าด้วยมลพิษหมอกควันข้ามแดน</li> </ul>
D3.	ส่งเสริมการพัฒนาที่ยั่งยืนโดยการศึกษาในด้านสิ่งแวดล้อม และการมีส่วนร่วมของประชาชน	ทำให้อาเซียนมีสภาพแวดล้อมเขียวและสะอาด มั่งคั่งด้วยประเพณี วัฒนธรรม เป็นที่ซึ่งค่านิยมและธรรมเนียมปฏิบัติของประชาชน สอดคล้องกลมกลืนและประสานกับธรรมชาติ ด้วยการที่ประชาชนมีความรู้ด้านสิ่งแวดล้อม เต็มไปด้วยชาติพันธุ์ทางสิ่งแวดล้อม และมีความตั้งใจและความสามารถในการส่งเสริมการพัฒนาที่ยั่งยืนของภูมิภาค โดยผ่านทางการศึกษาด้านสิ่งแวดล้อมและการมีส่วนร่วมของประชาชน
D4.	ส่งเสริมเทคโนโลยีด้านสิ่งแวดล้อม (EST)	ใช้เทคโนโลยีด้านสิ่งแวดล้อมเพื่อบรรลุเป้าหมายเรื่องการพัฒนาที่ยั่งยืนโดยให้มีผลกระทบน้อยที่สุดต่อสิ่งแวดล้อม
D5.	ส่งเสริมคุณภาพมาตรฐานการดำรงชีวิตในเมืองต่าง ๆ ของอาเซียนและเขตเมือง	เพื่อรับประกันว่า เขตเมืองและชุมชนในอาเซียนมีสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืน รองรับการต้องการของประชาชนในด้านสังคมและเศรษฐกิจได้
D6.	การทำกรประสานกันเรื่องนโยบายด้านสิ่งแวดล้อมและฐานข้อมูล	ส่งเสริมความพยายามที่เหมาะสมที่จะประสานนโยบายด้านสิ่งแวดล้อมและฐานข้อมูลที่ละชั้น โดยคำนึงถึงสถานะแวดล้อมระดับชาติของรัฐสมาชิกเพื่อสนับสนุนการบูรณาการด้านสิ่งแวดล้อม สังคม และเป้าประสงค์ด้านเศรษฐกิจของภูมิภาค
D7.	ส่งเสริมการใช้ทรัพยากรชายฝั่งและทรัพยากรทางทะเลอย่างยั่งยืน	<ul style="list-style-type: none"> <li>● สร้างหลักประกันเรื่องสิ่งแวดล้อมทางทะเลและชายฝั่งว่าจะได้รับการพัฒนาอย่างยั่งยืน ระบบนิเวศตัวอย่าง พืช และพื้นที่ดั้งเดิมได้รับการคุ้มครอง</li> <li>● การดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจได้รับการจัดการอย่างยั่งยืน</li> <li>● การตระหนักรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมทางทะเลและชายฝั่งได้รับการปลูกฝัง</li> </ul>
D8.	ส่งเสริมการจัดการเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและ ความหลากหลายทางชีวภาพอย่างยั่งยืน	ให้ความมั่นใจว่า ความหลากหลายทางชีวภาพที่สมบูรณ์ของอาเซียนจะได้รับการรักษาและจัดการอย่างยั่งยืน โดยการเสริมสร้างสถานะที่ดีทางด้านสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม
D9.	ส่งเสริมความยั่งยืนของทรัพยากรน้ำจืด	ส่งเสริมความยั่งยืนของทรัพยากรน้ำจืด โดยให้ความเชื่อมั่นในเรื่องการเข้าถึงทรัพยากรน้ำอย่างเท่าเทียมกัน และคุณภาพที่ได้รับการยอมรับได้ในปริมาณที่เพียงพอ เพื่อรองรับความต้องการของประชาชนอาเซียน
D10.	การตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงทางสภาพภูมิอากาศและการจัดการต่อผลกระทบ	ส่งเสริมความร่วมมือระดับภูมิภาคและระหว่างประเทศ เพื่อแก้ไขปัญหาการเปลี่ยนแปลงทางสภาพภูมิอากาศ รวมทั้งผลกระทบต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม สุขภาพ และสิ่งแวดล้อมในรัฐสมาชิกอาเซียน โดยดำเนินมาตรการในการบรรเทาและการปรับตัวบนพื้นฐานของหลักความเป็นธรรม ความยืดหยุ่น การมีประสิทธิภาพและความรับผิดชอบร่วมกัน และแตกต่างกันตามขีดความสามารถ รวมทั้งสะท้อนสถานะที่แตกต่างกันทางสังคมและเศรษฐกิจของแต่ละประเทศ
D11.	ส่งเสริมการบริหารจัดการป่าไม้ที่ยั่งยืน (SFM)	<ul style="list-style-type: none"> <li>● ส่งเสริมการบริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้ในภูมิภาคอาเซียนอย่างยั่งยืน และจัดกิจกรรมที่ไม่ยั่งยืน</li> <li>● การดำเนินการปราบปรามการลักลอบตัดไม้ที่ผิดกฎหมายและการค้าที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ โดยการเสริมสร้างขีดความสามารถ การถ่ายโอนเทคโนโลยี ส่งเสริมการตระหนักรู้ ส่งเสริมการบังคับใช้กฎหมายและธรรมาภิบาล</li> </ul>

ที่มา : ดัดแปลงจาก กรมอาเซียน, 2555

การจัดการปัญหาที่ท้าทายตามยุทธศาสตร์ D1.-D11. ต้องอาศัยการบูรณาการแนวทาง มาตรการต่าง ๆ หลายประการ ได้แก่ การสร้างความตระหนักรู้สู่สังคมโดยให้การศึกษาด้านสิ่งแวดล้อมเพื่อส่งเสริมความเข้าใจให้มีการรวบรวมข้อมูลเป็นฐานข้อมูลและแลกเปลี่ยนข้อมูล การขยายความร่วมมือในการทำวิจัยและการพัฒนา การถ่ายทอดความรู้และเทคโนโลยี การส่งเสริมการมีส่วนร่วมโดยสร้างเครือข่ายระดับชุมชน รวมถึงการกระชับความร่วมมือ การจัดตั้งกลไก ข้อตกลงระหว่างประเทศสมาชิกอาเซียนทั้งระดับทวิภาคี และพหุภาคี พึ่งพาอาศัยกันสร้างความเป็นเอกภาพเพื่อปกป้องทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจากข้อเสียเปรียบกับประเทศคู่ค้า ตลอดจนสนับสนุนมาตรการป้องกัน การติดตามและการลดผลกระทบให้เป็นรูปธรรมอย่างยั่งยืน

การดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมิได้จำเพาะแต่เสาหลักด้านประชาคมสังคมและวัฒนธรรม (ASCC) เท่านั้น หากแต่เกี่ยวเนื่องกับกรอบความร่วมมือตลอดจนยุทธศาสตร์ในเสาหลักอีก 2 ด้านด้วย อาทิ ในเสาหลักด้านประชาคมการเมืองและความมั่นคง (ASC) ได้กำหนดแผนปฏิบัติการประชาคมความมั่นคงอาเซียนปี 2547 (ASEAN security community plan for action-2004) ที่มีมาตรการเสริมสร้างความไว้เนื้อเชื่อใจและความเชื่อมั่นในประชาคมที่ส่งเสริมความร่วมมือในประเด็นภัยคุกคามรูปแบบต่าง ๆ รวมถึงปัญหาสิ่งแวดล้อม หรือในเสาหลักด้านประชาคมเศรษฐกิจ (AEC) ที่มุ่งหมายจัดตั้งโครงการความร่วมมือด้านอุตสาหกรรมของอาเซียน (ASEAN industrial cooperation scheme) เสริมสร้างความมั่นคงทางพลังงานด้วยการเพิ่มศักยภาพพลังงานสะอาด การส่งเสริมอุตสาหกรรมและบริการที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม เป็นต้น

ความร่วมมือดังกล่าวข้างต้น ในบางส่วนได้มีการดำเนินการลุล่วงแล้ว แต่ยังคงมีอีกหลายประเด็นที่อยู่ระหว่างการผลักดันให้เกิดขึ้น พร้อมกับการปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมต่อไป ทั้งนี้ เพื่อลดความเสี่ยงหรือผลกระทบเชิงลบที่อาจเกิดขึ้นต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของประเทศไทย อาทิ

- ปัญหาความไม่เพียงพอของทรัพยากรน้ำ ที่ดิน หรือทรัพยากรอื่น ๆ ซึ่งเป็นปัจจัยการผลิต
- ปัญหามลพิษในพื้นที่เมืองและเขตอุตสาหกรรม (วิจารณ์ สิมาฉายา, 2556)
- ผลกระทบจากการปลดปล่อยก๊าซเรือนกระจก
- ผลกระทบต่อความอุดมสมบูรณ์ของระบบนิเวศน์ที่เกิดขึ้นจากการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน และสิ่งอำนวยความสะดวก
- การมุ่งขยายการลงทุนสู่ประเทศที่มีความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติ แต่มีการกำกับดูแลด้านสิ่งแวดล้อมที่เข้มงวดน้อยกว่าประเทศอื่น ๆ ในอาเซียน (Middleton, 2012 อ้างถึงในมูลนิธิพัฒนาสื่อมวลชนแห่งประเทศไทย, 2557)
- การเคลื่อนย้ายแรงงานต่างด้าวที่อาจสร้างปัญหาการบุกรุกพื้นที่ การใช้ทรัพยากรอย่างไม่รู้คุณค่า การทิ้งกากของเสียหรือขยะชุมชน ฯลฯ

ผลกระทบเชิงลบหลายประการที่กล่าวถึงข้างต้น สะท้อนให้เห็นว่า ท่ามกลางความคาดหวังถึงผลดีหรือประโยชน์ต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจากการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน ยังคงมีมิติที่เป็นผลเสียซึ่งเป็นสิ่งสำคัญที่ไม่ควรละเลย ดังนั้น การดำเนินการโดยการวิเคราะห์ทุกมิติอย่างรอบคอบ รวมทั้งเตรียมความพร้อมเพื่อรองรับสถานการณ์ที่จะเกิดขึ้นจึงเป็นแนวทางลดผลกระทบหรือความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นได้ ประเด็นที่น่าสนใจ คือ ณ ปัจจุบันนี้ ประชาคมอาเซียนมีความพร้อมเรื่องการสร้างความรู้สึกร่วมเป็นเอกภาพ หรือการเป็นพลเมืองอาเซียนที่มีประชาคมอาเซียนเป็นบ้านหลังเดียวกันแล้วหรือไม่ การยอมรับว่า “ประชาคมอาเซียนเป็นเวทีที่กว้างขึ้น หรือเป็นเครื่องมือในการสร้างความเท่าเทียมกันของคนกว่า 600 ล้านคนในภูมิภาคนี้” (สุรินทร์ พิศสุวรรณ, ม.ป.ป. อ้างถึงใน สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2556) เป็นสิ่งเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่ทุกคนต้องยอมรับและใส่ใจยิ่ง เพราะประชาคม

ไม่ได้หมายถึงประเทศใดประเทศหนึ่ง การดำเนินการใด ๆ ต้องเป็นผลประโยชน์ร่วมกันของทุกประเทศสมาชิก จึงจะเกิดความเจริญก้าวหน้าที่ยั่งยืนที่เป็นเครื่องมือสำคัญสู่ความเป็นหนึ่งในประชาคมโลกอย่างที่มีหวังนั่นเอง

“...We dare to dream, We care to share  
Together for ASEAN  
We dare to dream, We care to share  
For it's the way of ASEAN

เรากล้าฝัน และใส่ใจต่อการแบ่งปัน  
ร่วมกันเพื่ออาเซียน  
เรากล้าฝัน และใส่ใจต่อการแบ่งปัน  
นี่คือวิถีอาเซียน...”

## เอกสารอ้างอิงและบรรณานุกรม

### ภาษาไทย

- กรมอาเซียน. 2554. ความเชื่อมโยงระหว่างกันในอาเซียน (ฉบับย่อ). กรุงเทพมหานคร : กองอาเซียน 3.
- กรมอาเซียน. 2555. แผนการจัดตั้งประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : <http://www.mfa.go.th/asean/contents/files/...180729-140194.pdf> [8 พฤษภาคม 2558]
- กรมอาเซียน. 2555. แผนงานการจัดตั้งประชาคมอาเซียน (3 เสา). กรุงเทพมหานคร : บริษัท คาริสมา มีเดีย จำกัด.
- กรมอาเซียน. 2556. ASEAN Mini Book. กรุงเทพมหานคร : Page Maker.
- กรมอาเซียน. 2556. เรืออาเซียน สู่ประชาคมอาเซียน. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : <https://docs.google.com/file/d/0B3LB6BBxY4VuRFIjd2ZheWtCdG8/edit> [10 พฤษภาคม 2558]
- กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. 2558. ความร่วมมืออาเซียนด้านสิ่งแวดล้อม. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : <http://www.aseangreenhub.in.th/envinat-ac/th/asiantogetsection/145-asean-outlook1-2> [2 พฤษภาคม 2558]
- ความร่วมมือด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมระหว่างประเทศ, สำนัก. 2558. ความร่วมมืออาเซียนด้านสิ่งแวดล้อมของประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร : ไอเดีย สแควร์.
- มูลนิธิพัฒนาสื่อมวลชนแห่งประเทศไทย. 2557. บทที่ 6 สู่ประชาคมอาเซียน : บริหารจัดการสิ่งแวดล้อมอย่างไรให้ยั่งยืน. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : <http://www.isranews.org/about-us/download/429/23899/18.html> [9 พฤษภาคม 2558]
- ยุทธศาสตร์และประเมินผลกรุงเทพมหานคร, สำนัก. 2556. พัฒนาการของอาเซียน. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : <http://asean.bangkok.go.th/index.php/2014-02-15-13-59-41/2014-02-15-14-00-16/2014-02-16-13-55-13>[4 พฤษภาคม 2558]
- วิจารณ์ สิมาฉายา. 2556. การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : [http://www.nesdb.go.th/Portals/0/news/annual\\_meet/56/G6/Yearend2013G6\\_wichan.pdf](http://www.nesdb.go.th/Portals/0/news/annual_meet/56/G6/Yearend2013G6_wichan.pdf) [11 พฤษภาคม 2558]
- ศูนย์ข้อมูลต่างประเทศวุฒิสภา. 2555. เพลงประจำอาเซียน. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : [http://thai.senate.go.th/about/asean/asean\\_id.php?id\\_asean=3](http://thai.senate.go.th/about/asean/asean_id.php?id_asean=3) [9 พฤษภาคม 2558]



ศูนย์บริการวิชาการแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 2555. รายงานการศึกษาฉบับสมบูรณ์ โครงการเตรียมการรองรับ การเคลื่อนย้ายของแรงงานสู่การเป็นประชาคมอาเซียน. เสนอต่อ สำนักงานปลัดกระทรวงแรงงาน กระทรวง แรงงาน.

สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ. 2554. กรอบประเด็นการวิจัยของประเทศไทยให้พร้อมรับสถานการณ์การรวมกลุ่ม ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : [http://http://www1.nrct.go.th/downloads/sci\\_adviser/content.pdf](http://http://www1.nrct.go.th/downloads/sci_adviser/content.pdf) [6 พฤษภาคม 2558]

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2556. การประชุมประจำปี 2556 ของ สศช. เรื่อง เส้นทางประเทศไทย...สู่ประชาคมอาเซียน. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : [http://www.nesdb.go.th/Portals/0/news/annual\\_meet/56/m/book02.pdf](http://www.nesdb.go.th/Portals/0/news/annual_meet/56/m/book02.pdf) [5 พฤษภาคม 2558]

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. 2555. การก้าวสู่ประชาคมอาเซียน. กรุงเทพมหานคร : สำนักการพิมพ์ สำนักงาน เลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.

### ภาษาอังกฤษ

ASEAN cooperation on environment. 2015. **Overview of ASEAN Cooperation on Environment.** [Online]. Available from : <http://environment.asean.org/about-us-2/> [2015, May 1]

Association of Southeast Asian Nation. 2011. **ASEAN Economic Community Factbook.** Jakarta : The ASEAN Secretariat Public Outreach and Civil Society Division.

Ministry of foreign affairs of Japan. 2011. **Master Plan on ASEAN Connectivity.** [Online]. Available from : [http://www.mofa.go.jp/policy/.../honbun/b1/s3\\_2.html](http://www.mofa.go.jp/policy/.../honbun/b1/s3_2.html) [2015, May, 1]

Next Up Asia. 2014. **The ASEAN Economic Community for 2015 presents Opportunities for Entrepreneurs to Grow.** [Online]. Available from : <http://www.nextupasia.com/the-asean-economic-community-for-2015-presents-opportunities-for-entrepreneurs-to-grow/> [2015, May, 5]